

A Nők a Balatonért Egyesület kiegészítő javaslatai

a Balaton Részvízgyűjtő [BRVT-JVK] és a Balaton Közvetlen [BKVT-JVK]
Jelentős vízgazdálkodási kérdései című anyagokhoz

Előzmény

1. A civil környezetvédők ad hoc munkacsoportot alakítottak a 2015. évi vízgyűjtő-gazdálkodási tervezés társadalmi részvétele eredményességének elősegítésére. A munkacsoport a Jelentős vízgazdálkodási kérdésekről és az Árvíz irányelv magyarországi bevezetéséről átfogó javaslatokat juttatott el az Országos Vízügyi Főigazgatósághoz [Melléklet]. A főigazgató úrral folytatott személyes konzultáció alapján reménykedünk javaslataink érdemi mérlegelésében és figyelembevételében.

Javaslataink összeállításánál a Balaton és vízgyűjtője jelentős vízgazdálkodási kérdései hangsúlyos szerepűek voltak.

2. Az Balaton Részvízgyűjtő Tanács április 21-i ülésén elhangzott észrevételekről, javaslatokról az ülésen tanácskozási jogú résztvevőként jelenlévő képviselőnk beszámolt. E javaslatok majd mindegyikével a NABE egyetért.

Kiegészítő észrevételeink és javaslataink

1. Javaslát összefoglaló értékelés készítésére

A Balaton és vízgyűjtője jó állapotba hozásának érdekében sok intézkedés és költséges műszaki beavatkozás folyt az elmúlt évtizedekben. A VEAB *A Balaton kutatás eredményei* (1997) című összefoglaló tanulmányában felsorolt problémák jelentős részét megoldották, amit a Balaton jó vízállapota tükröz.

Az 1997-ben készült tanulmány a Balaton problémáinak és a megoldásuk érdekében hozott intézkedések átfogó összefoglalása. Javasoljuk és kérjük, hogy az azóta eltelt időszakban megvalósult intézkedésekről, beruházásokról és kutatásokról készüljön hasonló mélységű és terjedelmű áttekintő anyag. Egy ilyen tanulmány hozzásegítené a Balaton körül élőket a tájékozódáshoz: civil szemmel az elmúlt évtizedek intézkedéseinek tükrében láthatók át és értékelhetők reálisan a jelen problémái.

2. Kotrás

A Kis-Balaton II. projekt befejezésével az idézett VEAB tanulmányban szereplő öt nagy intézkedéscsomagból négy már majdnem teljes egészében megvalósult. Egyet közülük, a Keszthelyi medence kotrását azonban 2004-ben félbehagyták.

Már az idén befejeződő vízgyűjtő-gazdálkodási ciklus tervezésekor, 2009-ben javasoltuk a medence kotrásának folytatását. Akkor beláttuk, és valószínűleg a második vízgyűjtő-gazdálkodási terv esetén is be kell majd látnunk, hogy a tevékenység szükségességének ökológiai szempontjait fölülírják a pénzügyi lehetőségek.

Azzal azonban nem értünk egyet, hogy a Jelentős kérdések között a problémát nem is említik. (Még a "kotrás" szó sem fordul elő a szövegben.)

Kérjük, hogy a Keszthelyi medence kotrása félbemaradásának problémájával egészítsék ki mind a részvízgyűjtőre, mind az alegységre vonatkozó dolgot.

Kérésünk alátámasztásához hivatkozunk Papp Ferencnek a keszthelyi XXII. MHT vándorgyűlésen (2004) ismertetett számításaira és megállapításaira:

- elhamarkodott volt a vízminőségvédelmi kotrások szükségtelenségét megállapító kijelentés,
- értelmetlen az ehhez fűzött magyarázat, miszerint *a lepelkotrás nem tud lépést tartani a mozgékony foszfor természetes előregedésének sebességével,*
- a régóta várt csapadékosabb évek beköszöntével minden bizonnyal folytatni kell a beavatkozást.

3. Néhány szövegmódosító javaslat

3.1 BRVT-JVK 3. oldal:

A Balaton részvízgyűjtő területén összesen 83 db vízfolyás víztest található.

A Balaton részvízgyűjtő vízgyűjtő-gazdálkodási tervében 90 vízfolyás víztest szerepel [BRVT-VGT 21. oldal]. A megszünt víztestek felsorolásával ki kellene egészíteni a bekezdést.

3.2 BKVT-JVK 3. oldal

A tervezési alegységen 2 sekély hegyvidéki, 5 sekély porózus, 2 hegyvidéki, 2 porózus, 3 karszt, 1 termálkarszt, 1 porózus termál. felszín alatti víztest található.

A Balaton közvetlen vízgyűjtő-gazdálkodási tervében 11 felszín alatti víztest szerepel [BRVT-VGT 35. oldal]. Az új víztestek felsorolásával ki kellene egészíteni a bekezdést.

3.3 BKVT-JVK 9. oldal és BKVT-JVK 6. oldal

A Balaton parti települések vízellátását, a regionális rendszer üzemeltetését végző DRV Zrt. hosszú távú vízellátási koncepciót dolgozott ki, melynek keretében a balatoni felszíni vízkivételi műveit igyekszik felszín alatti (karszt) vízbázisokkal kiváltani.

A tervezett új nagy vízkivételek (Balatonfűzfő térsége, Déli-Bakony és Balatonfelvidék) igen komoly hatást gyakoroltak volna a karsztvízszintekre, meglévő, üzemelő vízbázisokra, vízfolyásokra, forrásokra, amely nem megengedhető.

Ha a tervezett vízkivételek megvalósítását valóban elvetették, akkor a két bekezdés elhagyását javasoljuk.

3.3 BRVT-JVK 14. oldal és BKVT-JVK 9. oldal

A parti régió természeti állapota a fokozott antropogén hatások miatt leromlott. A partvonal rehabilitáció végrehajtásának elmaradása a kedvezőtlen áramlási viszonyok kialakulásával és a szemét zugok fennmaradásával érezteti hatását pl. a nádasok állapotának romlásában. A kikötő fejlesztés gátolja a parti élővilág jó állapotának kialakulását. A partvonal rehabilitáció kötelező felülvizsgálatának eltörlésére vonatkozó tervezetek ökológiai kihatásait célszerű lenne megvizsgálni.

A Balaton részvízgyűjtő vízgyűjtő-gazdálkodási tervének 8.6 fejezete [BRVT-VGT 140. oldal] foglalkozik a vízi környezeti problémák megoldására vonatkozó átfogó intézkedésekkel, megállapítva, hogy ezek nélkül a terv nem hajtható végre. Egyetértve a felsorolt intézkedések szükségességével, valamint a JVK fent idézett bekezdésében megfogalmazottakkal, javasoljuk, hogy a Balaton medrét és partvonalát érintő fejlesztések esetén minden esetben kötelező jelleggel készüljön környezeti hatástanulmány. A jelenleg folyó balatonfenyvesi kikötőépítés környezeti következményeinek számbavételére pedig - legalább utólag - készítsenek környezeti hatástanulmányt.

Csopak, 2015. május 25.

Melléklet

CIVIL SZERVEZETEK ÁLTALÁNOS VÉLEMÉNYE A JELENTŐS VÍZGAZDÁLKODÁSI KÉRDÉSEK CÍMEN
VITÁRA KÖZZÉTETT DOKUMENTUMOKHOZ

Tisztelt kollégák!

A Jelentős Vízgazdálkodási Kérdések részvízgyűjtő és alegységi dokumentumai kapcsán valamennyi anyagra érvényes, általános észrevételeinket küldjük el az alábbi pontokban. A részvízgyűjtőkről és az alegységekről közzétett dokumentumokról önálló és részletes észrevételeinket külön dokumentumokban, a közzétett konzultációs címekre juttatjuk el. Kérjük, hogy az alábbi pontokban tett észrevételeket és javaslatokat vegyék figyelembe a vízgyűjtő-gazdálkodási tervezés további időszakában.

- A VGT felülvizsgálata során 2014-ben nyilvánosságra hozott anyagokban azt a javaslatot olvashattuk, hogy a közzétett dokumentum Jelentős Vízgazdálkodási Problémák (JVP) és nem 'Kérdések' címet fogja kapni. Ezzel a kezdeményezéssel egyetértettünk, mert ebben a dokumentumban valóban problémák és nem kérdések szerepelnek. Emiatt javasoljuk, hogy a teljes dokumentum címét és a 3. fejezet címét is javítsák ki, és itt probléma szerepeljen a kérdés helyett.
- Javasoljuk, hogy ez a dokumentum egy fejezetben utaljon vissza arra, hogy az előző részvízgyűjtő VGT (a 2010-ben véglegesített terv 5.5, 5.6 fejezetei) milyen problémákat azonosított, és ezek közül sikerült-e valamelyik problémát kezelni, vagy megoldani. Ebben a fejezetben javasoljuk megmagyarázni, hogy minek köszönhető a probléma megoldása, vagy mi az oka annak, ha nem volt előrelépés és a probléma továbbra is fennáll. Erre a fejezetre azért van feltétlenül szükség, hogy látni lehessen a hat éves tervezési ciklusok közti összefüggést, és a problémák megoldását segítő, vagy hátráltató tényezőket.
- A jelentős vízgazdálkodási problémák között fontossági sorrend felállítása könnyebbé tenné az eligazodást abban, hogy a vízgyűjtő-gazdálkodási tervezés során mely problémák megoldása fog előtérbe kerülni, és melyeket tartja leginkább jelentősnek a vízügyi igazgatóság. A JVP átláthatóságát javítaná, ha az egyes problémák közti összefüggéseket jobban kiemelné a harmadik fejezet. Ha egymástól elkülönülve, felsorolásszerűen szerepelnek a problémák, akkor az a kép alakulhat ki bennünk, hogy ezeknek a problémáknak a megoldása egymástól független intézkedésekkel lehetséges. Valójában viszont a problémák megoldására sok esetben összehangolt és közös intézkedésekre van szükség.
- A közzétett dokumentumban nem olvashatunk ökológiai vízigényről, sem a vízfolyások, sem a hozzájuk kapcsolódó vizes élőhelyek kapcsán. Mindenképpen javasoljuk, hogy erről szerepeljen egy fejezet, ami magában foglalja az ökológiai vízigény megállapításának lehetséges módszereit, azokat az élőhely-típusokat, ahol ennek kritikus jelentősége van.
- Jelentős vízgazdálkodási problémának látjuk, hogy a határok által osztott vízgyűjtők és víztestek esetén az előző VGT tervezése és kivitelezése során nem volt megfelelő a harmonizáció, és az érintett víztestek kezelésére különböző javaslatok lehetnek a különböző országokban.

- A részvízgyűjtőkről szóló Jelentős Vízgazdálkodási Kérdések dokumentumokban rendszeresen visszatérő megállapítás, hogy:

„A jelentős kölcsönhatás miatt lehetetlen a jó állapot elérése, ha az előzőekben felsorolt, összesítve hidromorfológiai viszonyoknak nevezett állapotjellemzőkben számottevő változás következik be. Az emberi igények kielégítése gyakran vezet ilyen mértékű elváltozásokhoz, és sok esetben ez nem is oldható meg másképpen.” Ez a megközelítés a JVK dokumentumban nem megfelelő. Véleményünk szerint ezekben a fejezetekben az eddigi beavatkozásokat és ezek jelen állapotra gyakorolt hatásait kell bemutatni, de nem szabad megelőlegezni, hogy a jövőre vonatkozóan ebből milyen következtetések vonhatóak le, mert utóbbi a vízgyűjtő-gazdálkodási terv feladata.

Az idézett két mondatból azzal egyetértünk, hogy a vízfolyásokat érő beavatkozások és vizeink ökológiai valamint kémiai állapota között jelentős a kölcsönhatás, és az is tény, hogy a beavatkozások mértéke miatt vizeink állapota rosszabb, mint korábban volt. Azzal viszont nem értünk egyet, hogy emiatt lehetetlen a jó állapot elérése. Azzal sem értünk egyet, hogy az emberi igények kielégítése nem oldható meg másképpen, csak a környezeti állapot és vizeink állapotának jelentős lerontásával. Bizonyára vannak társadalmi igények, melyek érdekében tetek olyan beavatkozásokat korábban, melyek a vizek állapotában jelentős változást idéztek elő, de ezek az igények folyamatosan változnak és a vizek állapotromlásának folyamata közel sem visszafordíthatatlan.

A vízgyűjtő-gazdálkodási tervezés lényege éppen az, hogy az állapot javítása érdekében szükséges valamennyi alternatívát megvizsgálja és intézkedéseket javasoljon.

- Számos alegység és valamennyi részvízgyűjtő részben vagy egészben Natura 2000 terület. A Natura 2000 területek jelentős részére vonatkozóan készültek fenntartási tervek, amelyek jóváhagyása vagy megtörtént, vagy folyamatban van. A fenntartási tervek kezelési előírásokat, valamint vízgazdálkodást érintő problémákat és vonatkozó javaslatokat is tartalmaznak. Szükségesnek tartjuk a Natura 2000-es fenntartási tervek, valamint a vízgazdálkodási célkitűzések összehangolását.
- Alapvető problémának tekintjük a monitoring hálózatok mintavételei és az állapotértékelések eredményeinek hiányát a JVK dokumentumokban. A VKI jobb érvényesülése érdekében mindenképpen szükségesnek látjuk külön fejezetet szentelni mind a kémiai, mind a biológiai vízminőség kérdésének, valamennyi JVK dokumentumban.
- A most véget érő ciklus vízgyűjtő-gazdálkodási terve szerint (országos terv): *"A VKI valamennyi célkitűzése, a vizeink jó állapotba helyezése, az ehhez szükséges intézkedések megalapozása mind a monitoring hálózat működésén alapuló állapotértékelésen nyugszik. Egy jól kialakított monitoring rendszer működtetési költségeinek sokszorosát lehet megtakarítani az intézkedések szintjén, mivel az segítséget nyújt az intézkedések megalapozásában és végrehajtásában, valamint hatékonyságuk nyomon-követésében. ... Egy víztest állapotának téves meghatározása azt eredményezheti, hogy az állapot javítására irányuló intézkedések hatástalanok, vagy céltalanok lesznek. A javító intézkedések költségei nagyságrendekkel magasabbak, mint a megbízható monitoring költségei. A kellően részletes monitoringra úgy kell tekinteni, mint befektetésre, mely a nagy költségű javító intézkedésekről hozandó döntéseket alapozza meg. ... A tervezés tapasztalatai szerint mind a monitoring, mind a minősítési rendszer jelentős fejlesztésre szorul a következő tervezési ciklusban."*

A fenti idézetek alátámasztják azt a tényt, hogy a jelentős kérdések egyik legjelentősebbike a monitoring témaköre. Az általunk áttanulmányozott JVK anyagokban ez nem szerepel.

Kérjük, egészítsék ki a monitoring témakörével legalább a részvízgyűjtők jelentős kérdéseit a hiányzó monitoring-mérések katalógusával, a második ciklusban még szükséges monitoring-fejlesztések megalapozásához.

- Hiányoljuk, hogy a Jelentős Vízgazdálkodási Kérdések országos anyaga még 2015 márciusában sincs közzétéve. Ennek vitára bocsátása azért is nagyon időszerű, mert 2015 júniusában már az országos vízgyűjtő-gazdálkodási terv első változatának közzététele lesz esedékes.

2015. március 20.

Az értékelés összeállításában részt vettek és a véleményhez csatlakoztak:

- Dráva Szövetség
- E-misszió Egyesület
- Holocén Természetvédelmi Egyesület
- Magosfa Alapítvány
- Nők a Balatonért Egyesület
- Reflex Környezetvédő Egyesület
- WWF Magyarország

ELFOGADÁS - ELUTASÍTÁS

1. Nem fogadták el.

Megjegyzés: A Balatonon az 1995 utáni beavatkozások összefoglaló kötetét tovább szorgalmazzuk.

2. Elfogadták.

Megjegyzés: Az elfogadás pontos szövege: *A kotrás szükségességének megállapítása kutatást igényel, a JVK-ban történő szerepeltetés lehetőségét meg fogjuk vizsgálni.*

3.1 - 3.2 Elfogadták.

Megjegyzés: A víztestek számbavételét átdolgozták (még nincs végleges anyag).

3.3 Nem fogadták el.

Megjegyzés, amit nem fogadtak el (de, még nem késő.):

Javasoljuk, hogy a Balaton medrét és partvonalát érintő fejlesztések esetén minden esetben kötelező jelleggel készüljön környezeti hatástanulmány. A jelenleg folyó balatonfenyvesi kikötő-építés környezeti következményeinek számbavételére pedig - legalább utólag - készítsenek környezeti hatástanulmányt.